

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര
പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ അയോധ്യാകാണ്ഡേ

॥ ദ്വിതീയഃ സർഗഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര
പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്വിതീയഃ സർഗഃ ॥

ദശരഥകർതൃകഃ ശ്രീരാമരാജ്യാഭിഷേകപ്രസ്താവഃ
സംസത്സദസ്യഃ ശ്രീരാമഗുണാനാം വർണനം
കുർവദ്ഭിരുക്തപ്രസ്താവസ്യ സഹർഷം യുക്തിയുക്തം
സമർഥനം

തതഃ പരിഷദം സർവാ -
മാമന്തര്യ വസുധാധിപഃ |
ഹിതമുദ്ധർഷണം ചൈവ -
മുവാച പ്രഥിതം വചഃ || 2.2.1 ||

ദുന്ദുഭിസ്വരകൽപേന
ഗംഭീരേണാനുനാദിനാ |
സ്വരേണ മഹതാ രാജാ
ജീമുത ഇവ നാദയൻ || 2.2.2 ||

രാജലക്ഷണയുക്തേന
കാന്തേനാനുപമേന ച |
ഉവാച രസയുക്തേന
സ്വരേണ നൃപതിർനൃപാൻ || 2.2.3 ||

വിദിതം ഭവതാമേതദ്

യഥാ മേ രാജ്യമുത്തമം |

പൂർവകൈർമമ രാജേന്ദ്രൈഃ

സുതവത് പരിപാലിതം || 2.2.4 ||

സോഽഹമിക്ഷ്യാകുഭിഃ സർവൈ -

ർനരേന്ദ്രൈഃ പ്രതിപാലിതം |

ശ്രേയസാ യോക്തുമിച്ഛാമി

സുവാർഹമഖിലം ജഗത് || 2.2.5 ||

മയാപ്രാചരിതം പൂർവൈഃ

പന്മാനമനുഗച്ഛതാ |

പ്രജാ നിത്യമനിഭ്രേണ

യഥാശക്ത്യഭിരക്ഷിതാഃ || 2.2.6 ||

ഇദം ശരീരം കൃത്സ്നസ്യ

ലോകസ്യ ചരതാ ഹിതം |

പാണ്ഡുരന്യാതപത്രസ്യ

ച്ഛായായാം ജരിതം മയാ || 2.2.7 ||

പ്രാപ്യ വർഷസഹസ്രാണി

ബഹുന്യായുംഷി ജീവതഃ |

ജീർണ്ണന്യാസ്യ ശരീരസ്യ

വിശ്രാന്തിമഭിരോചയേ || 2.2.8 ||

രാജപ്രഭാവജുഷ്ടാം ച

ദുർവഹാമജിതേന്ദ്രിയൈഃ |

പരിശ്രാന്തോഽസ്ഥി ലോകസ്യ

ഗുർവീം ധർമധൂരം വഹൻ || 2.2.9 ||

സോഽഹം വിശ്രാമമിച്ഛാമി
 പുത്രം കൃത്വാ പ്രജാഹിതേ |
 സന്നികൃഷ്ടാനിമാൻ സർവാ -
 നനുമാന്യ ദ്വിജർഷഭാൻ || 2.2.10 ||

അനുജാതോ ഹി മാം സർവൈ -
 ര്ഗുണൈഃ ശ്രേഷ്ഠോ മമാത്മജഃ |
 പുരന്ദരസമോ വീര്യേ
 രാമഃ പരപുരഞ്ജയഃ || 2.2.11 ||

തം ചന്ദ്രമിവ പുഷ്യേണ
 യുക്തം ധർമഭൃതാം വരം |
 യൗവരാജ്യേ നിയോക്താസ്ഥി
 പ്രാതഃ പുരുഷപുംഗവം || 2.2.12 ||

അനുരൂപഃ സ വോ നാഥോ
 ലക്ഷ്മീവാൻ ലക്ഷ്മണാഗ്രജഃ |
 ത്രൈലോക്യമപി നാഥേന
 യേന സ്യാന്നാഥവത്തരം || 2.2.13 ||

അനേന ശ്രേയസാ സദ്യഃ
 സംയോക്തേഽഹമിമാം മഹീം |
 ഗതക്ലേശോ ഭവിഷ്യാമി
 സുതേ തസ്ഥിൻ നിവേശ്യ വൈ || 2.2.14 ||

യദിദം മേഽനുരൂപാർഥം
 മയാ സാധു സുമന്ത്രിതം |
 ഭവന്തോ മേഽനുമന്യന്താം
 കഥം വാ കരവാഞ്ഛയഹം || 2.2.15 ||

യദ്യപ്യേഷാ മമ പ്രീതി -
 രഹിതമന്യദ് വിചിന്ത്യതാം |
 അന്യാ മധ്യസ്ഥചിന്താ തു
 വിമർദാഭ്യധികോദയാ || 2.2.16 ||

ഇതി ബ്രൂവന്തം മുദിതാഃ
 പ്രത്യന്നന് നൃപാ നൃപം |
 വൃഷ്ടിമന്തം മഹാമേഘം
 നർദന്ത ഇവ ബർഹിണഃ || 2.2.17 ||

സ്നിഗ്ദ്ധോനൂനാദഃ സഞ്ജ്ഞേത
 തതോ ഹർഷസമീരിതഃ |
 ജനൗഘോദ്ഘൃഷ്ടസന്നാദോ
 മേദിനീം കമ്പയന്നിവ || 2.2.18 ||

തസ്യ ധർമാർഥവിദുഷോ
 ഭാവമാജ്ഞായ സർവശഃ |
 ബ്രാഹ്മണാ ബലമുഖ്യാശ്ച
 പൗരജാനപദൈഃ സഹ || 2.2.19 ||

സമേത്യ തേ മന്ത്രയിതും
 സമതാഗതബുദ്ധയഃ |
 ഊചുശ്ച മനസാ ജ്ഞാത്വാ
 വൃദ്ധം ദശരഥം നൃപം || 2.2.20 ||

അനേകവർഷസാഹസ്രോ
 വൃദ്ധസ്ത്വമസി പാർഥിവ |
 സ രാമം യുവരാജാന -
 മഭിഷിഞ്ചസ്വ പാർഥിവം || 2.2.21 ||

ഇച്ഛാമോ ഹി മഹാബാഹുഃ
 രഘുവീരം മഹാബലം |
 ഗജേന മഹതാ യാന്തം
 രാമം ഛത്രാവൃതാനനം || 2.2.22 ||

ഇതി തദ്വചനം ശ്രുത്വാ
 രാജാ തേഷാം മനഃപ്രിയം |
 അജാനന്നിവ ജിജ്ഞാസു -
 രിദം വചനമബ്രവീത് || 2.2.23 ||

ശ്രുത്യൈതദ് വചനം യൻമേ
 രാഘവം പതിമിച്ഛഥ |
 രാജാനഃ സംശയോഽയം മേ
 തദിദം ബ്രൂത തത്ത്വതഃ || 2.2.24 ||

കഥം നു മയി ധർമേണ
 പൃഥിവീമനുശാസതി |
 ഭവന്തോ ഭഷ്ടുമിച്ഛന്തി
 യുവരാജം മഹാബലം || 2.2.25 ||

തേ തമുചുർമഹാത്മാനഃ
 പൗരജാനപദൈഃ സഹ |
 ബഹവോ നൃപ കൽയാണ -
 ഗുണാഃ സന്തി സുതസ്യ തേ || 2.2.26 ||

ഗുണാൻ ഗുണവതോ ഭവ
 ഭവകൽപസ്യ ധീമതഃ |
 പ്രിയാനാനന്ദനാൻ കൃത്സ്നാൻ
 പ്രവക്ഷ്യാമോഽഭ്യ താൻ ശൃണു || 2.2.27 ||

ദിവൈർഗുണൈഃ ശക്രസമോ
 രാമഃ സത്യപരാക്രമഃ |
 ഇക്ഷ്വാകുഭ്യോഽപി സർവേഭ്യോ
 ഹൃതിരികുതോ വിശാമ്പതേ || 2.2.28 ||

രാമഃ സത്പുരുഷോ ലോകേ
 സത്യഃ സത്യപരായണഃ |
 സാക്ഷാദ് രാമാദ് വിനിർവൃത്തോ
 ധർമശ്ചാപി ശ്രിയാ സഹ || 2.2.29 ||

പ്രജാസുഖത്വേ ചന്ദ്രസ്യ
 വസുധായാഃ ക്ഷമാഗുണൈഃ |
 ബുദ്ധ്യാ ബൃഹസ്പതേസ്തുൽയോ
 വീര്യേ സാക്ഷാച്ഛപിപതേഃ || 2.2.30 ||

ധർമജ്ഞഃ സത്യസന്ധശ്ച
 ശീലവാനനസൂയകഃ |
 ക്ഷാന്തഃ സാന്ത്വയിതാ ശ്ലക്ഷ്ണഃ
 കൃതജ്ഞോ വിജിതേന്ദ്രിയഃ || 2.2.31 ||

മൃദുശ്ച സ്ഥിരചിത്തശ്ച
 സദാ ഭവ്യോഽനസൂയകഃ |
 പ്രിയവാദീ ച ഭൂതാനാം
 സത്യവാദീ ച രാഘവഃ || 2.2.32 ||

ബഹുശ്രുതാനാം വൃദ്ധാനാം
 ബ്രാഹ്മണാനാമുപാസിതാ |
 തേനാസ്യഹാതുലാ കീർത്തി -
 ര്യശസ്തേജശ്ച വർധതേ || 2.2.33 ||

ദേവാസുരമനുഷ്യാണാം

സർവാസ്ത്രേഷു വിശാരദഃ |

സമ്യഗ് വിദ്യാവ്രതസ്നാതോ

യഥാവത് സാംഗവേദവിത് || 2.2.34 ||

ഗാന്ധർവേ ച ഭൂവി ശ്രേഷ്ഠോ

ബഭൂവ ഭരതാഗ്രജഃ |

കൽയാണാഭിജനഃ സാധു -

രദീനാത്മാ മഹാമതിഃ || 2.2.35 ||

ദ്വിജൈരഭിവിനീതശ്ച

ശ്രേഷ്ഠൈർധർമാർമനൈപുണ്യൈഃ |

യദാ വ്രജതി സംഗ്രാമം

ഗ്രാമാർഥേ നഗരസ്യ വാ || 2.2.36 ||

ഗത്വാ സൗമിത്രിസഹിതോ

നാവിജിത്യ നിവർത്തതേ |

സംഗ്രാമാത് പുനരാഗത്യ

കുഞ്ജരേണ രഥേന വാ || 2.2.37 ||

പൗരാൻ സ്വജനവന്നിത്യം

കുശലം പരിപൃച്ഛതി |

പുത്രേഷ്വഗ്നിഷു ദാരേഷു

പ്രേഷ്യശിഷ്യഗണേഷു ച || 2.2.38 ||

നിഖിലേനാനുപൂർവ്വാ ച

പിതാ പുത്രാനിവൗരസാൻ |

ശുശ്രൂഷന്തേ ച വഃ ശിഷ്യാഃ

കച്ഛിദ് വർമസു ദംശിതാഃ || 2.2.39 ||

ഇതി വഃ പുരുഷവ്യാഘ്രഃ
 സദാ രാമോദ്ഭിഭാഷതേ |
 വ്യസനേഷു മനുഷ്യാണാം
 ഭൃശം ഭവതി ദുഃഖിതഃ || 2.2.40 ||

ഉത്സവേഷു ച സർവേഷു
 പിതേവ പരിതുഷ്യതി |
 സത്യവാദീ മഹേഷ്യാസോ
 വൃദ്ധസേവീ ജിതേന്ദ്രിയഃ || 2.2.41 ||

സ്ഥിതപൂർവാഭിഭാഷീ ച
 ധർമം സർവാത്മനാശ്രിതഃ |
 സമ്യഗ്യാക്താ ശ്രേയസാം ച
 ന വിഗൃഹ്യകുമാരുചിഃ || 2.2.42 ||

ഉത്തരോത്തരയുക്തൗ ച
 വക്താ വാചസ്പതിര്യഥാ |
 സുഭൂരായതതാമ്രാക്ഷഃ
 സാക്ഷാദ് വിഷ്ണുരിവ സ്വയം || 2.2.43 ||

രാമോ ലോകാഭിരാമോഽയം
 ശൗര്യവീര്യപരാക്രമൈഃ |
 പ്രജാപാലനസംയുക്തോ
 ന രാഗോപഹതേന്ദ്രിയഃ || 2.2.44 ||

ശക്തസ്ത്രൈലോക്യമപ്യേഷ
 ഭോക്തും കിം നു മഹീമിമാം |
 നാസ്യ ക്രോധഃ പ്രസാദശ്ച
 നിരർമോഽസ്തി കദാചന || 2.2.45 ||

ഹന്തേഷ നിയമാദ് വധ്യാ -
 നവധ്യേഷു ന കുപ്യതി |
 യുനക്ത്യർഥൈഃ പ്രഹൃഷ്ടശ്ച
 തമസൗ യത്ര തുഷ്യതി || 2.2.46 ||

ദാന്നൈഃ സർവപ്രജാകാന്നൈഃ
 പ്രീതിസഞ്ജനനൈർനൃണാം |
 ഗുണൈർവിരോചതേ രാമോ
 ദീപ്തഃ സൂര്യ ഇവാംശുഭിഃ || 2.2.47 ||

തമേവംഗുണസമ്പന്നം
 രാമം സത്യപരാക്രമം |
 ലോകപാലോപമം നാമ -
 മകാമയത മേദിനീ || 2.2.48 ||

വത്സഃ ശ്രേയസി ജാതസ്തേ
 ദിഷ്ട്യാസൗ തവ രാഘവഃ |
 ദിഷ്ട്യാ പുത്രഗുണൈർയുക്തോ
 മാരീച ഇവ കശ്യപഃ || 2.2.49 ||

ബലമാരോഗ്യമായുശ്ച
 രാമസ്യ വിദിതാത്മനഃ |
 ദേവാസുരമനുഷ്യേഷു
 സഗന്ധർവോരഗേഷു ച || 2.2.50 ||

ആശംസതേ ജനഃ സർവോ
 രാഷ്ട്രേ പുരവരേ തഥാ |
 ആഭ്യന്തരശ്ച ബാഹ്യശ്ച
 പൗരജാനപദോ ജനഃ || 2.2.51 ||

സ്ത്രീയോ വൃദ്ധാസ്തരുൺയശ്ച
 സായം പ്രാതഃ സമാഹിതാഃ |
 സർവാ ദേവാനമസ്യന്തി
 രാമസ്യാർഥേ മനസ്വിനഃ |
 തേഷാം തദ് യാചിതം ദേവ
 ത്വത്പ്രസാദാത്സമൃദ്ധ്യതാം || 2.2.52 ||

രാമമിന്ദീവരശ്യാമം
 സർവശത്രുനിബർഹണം |
 പശ്യാമോ യൗവരാജ്യസ്ഥം
 തവ രാജോത്തമാത്മജം || 2.2.53 ||

തം ദേവദേവോപമമാത്മജം തേ
 സർവസ്യ ലോകസ്യ ഹിതേ നിവിഷ്ടം |
 ഹിതായ നഃ ക്ഷിപ്രമുദാരജുഷ്ടം
 മുദാഭിഷേകുതും വരദ ത്വമർഹസി || 2.2.54 ||

|| ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
 അയോധ്യാകാണ്ഡേ ദ്വിതീയഃ സർഗഃ ||